RIKTLINJER

Handläggning enligt socialtjänstlagen till äldre och personer med funktionsnedsättning - myndighetsavdelningen

Fastställd av socialnämnden
Framtagen av socialförvaltningen
Datum 2026-12-02
Gäller 2026-12-02
Ärendenr SON 2021/63, SON 2017/402, SON 2021/132 SON 2021/182 SON 2022/382, 2024/235, 2025/252 2026/497
Version 5.0

Innehåll

Handläggning enligt socialtjänstlagen till äldre och personer med funktionsnedsättning - myndighetsavdelningen 1

1. Inledning 3

2. Syfte 3

3. Aktuellt lagrum 3

Rätten till insatser 11 Kap 1§ 1St 3

Rätten till insatser 11 kap 5§ Sol 3

4. Lagen om valfrihet – LOV i Hemtjänst 4

5. IBIC – Metodstöd till handläggare 4

6. Allmänna principer för handläggning 4

6.1 Ansökan 4

6.2 Utredning 4

6.3 Beslut 5

6.4 Utredningstidens längd 5

6.5 Uppföljning 5

7. Riktlinjer för insatser enligt 11 kap 1§ sol 6

Hemtjänst – Beslut 6

Planeringsstöd 6

Förflyttning 6

Handräckning 6

Daglig hygien 6

Dusch 6

Kroppsvård 6

Toalettbesök 7

Klä sig 7

Social tid 7

Tillsyn 7

Region Gotland
Besöksadress Visborgsallén 19
Postadress SE-621 81 Visby
Telefon +46 (0)498 26 90 00
E-post regiongotland@gotland.se
Org nr 212000-0803
Webbplats www.gotland.se

Bäddning 7
Måltider 7
Tillfällig ledsagning 7
Annan bedömd insats Hemtjänst 7
Hemtjänst Trygghetskamera – Beslut....8
Trygghetskamera 8
Trygghetskamera tillfällig- Natthjälp i väntan på kamera....8
Hemtjänst natthjälp – Beslut 8
Natthjälp....8
Hemliv – Beslut 8
Varor och tjänster....8
Daglig uppsnyggning 8
Mellanstädning 8
Städa bostaden inklusive kök....9
Tvätt 9
Annan bedömd insats hemliv....9
Ved 9
Trygghetslarm - Beslut 9
Egenvård - Beslut....9
Samtalskontakt – Beslut....9
Hemgångsbeslut – Beslut 10
Växelvis boende – Beslut....10
Avgiftsfri avlösning – Beslut....10
Avlösning i hemmet – Beslut 10
Trygghetsplats – Beslut....10
Dagverksamhet för personer med kognitiv nedsättning – Beslut....10
Bostad med särskilt stöd – Beslut 11
Boendestöd – Beslut 11
Definition 11
Lagrum 11
Målgrupp....11
Målsättning 12
Syfte....12
Avgränsning 12
Familjeorienterat boendestöd nivå 1 (FOBS) - Beslut....12
Sysselsättning – Beslut 12
Särskilt boende för stöd och omvårdnad för äldre – Beslut....12
Medboende/sammanboende i särskilt boende 13
Korttidsplats – Beslut 13
Ledsagning – Beslut....14
Kontaktperson – Beslut 14
Matdistribution – Beslut 14
Särskild omvårdnad – Beslut 14
Återhämtningsplats/ Korttidsvistelse – Beslut....14
Boende övrigt vuxna – Beslut 14

8. Riktlinjer för insatser utan behovsprövning (trygghetslarm och stödinsatser) enligt 11 kap 5§ Sol....14

8.1 Kriterier....15

8.2 Stödinsatser 15
Varor och tjänster 15
Tvätt 15
Städa bostaden inklusive kök 15
8.3 ~~Trygghetslarm~~ Trygghetsskapande insatser 15
Trygghetslarm 15
Samtalskontakt 15
8.4 Överenskommelse om insatser utan behovsprövning (IUB) 16
8.5 Uppföljning 16

1. Inledning

Dessa riktlinjer fastställs av socialnämnden och ska tillämpas vid Myndighetsavdelningen i samband med handläggning av insatser enligt socialtjänstlagen (SoL).

2. Syfte

Syftet med riktlinjerna är att skapa likartade förutsättningar vid bedömning av individuella behov av de som söker stöd. Den enskilda individens behov och levnadsomständigheter har betydelse för den individuella prövning som görs i varje enskilt fall. Riktlinjer ska ses som vägledning och anvisningar om hur tillämpning av lagstiftning, mål och policy av betydelse styr vid behovsbedömning av bistånd.

3. Aktuellt lagrum

Dessa riktlinjer utgår från socialtjänstlagen . Lagens grundläggande principer handlar om helhetssyn, självbestämmande, att leva ett självständigt liv och att den enskildes egna resurser skall tas tillvara. Socialtjänsten ska präglas av frivillighet, kontinuitet, flexibilitet, närhet och valfrihet.

Rätten till insatser 11 Kap 1§ 1St

Rätten till insatser regleras i 11 Kap 1§ Socialtjänstlagen *" En enskild som inte själv kan tillgodose sina personliga behov och inte heller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt att få insatser av socialnämnden för dessa behov.."* Syftet med rättighetsbestämmelser är att garantera människor det stöd de behöver i de fall detta inte kan tillgodoses av dem själva eller någon annan. Det är ett uttryck för människans eget ansvar att klara sin livsföring. Det är också ett uttryck för att samhället skall träda in med stöd när den enskilde inte kan klara det. Tre kriterier ska uppfyllas för rätten till bistånd att ha behov, att inte kunna tillgodose dem själv och att inte heller kunna få dem tillgodosedda på annat sätt.

skäliga levnadsförhållanden 11 kap 1§ 2st

Socialtjänstlagen utgår från begreppet skäliga levnadsförhållanden, vilket avser den nivå av stöd och insatser som samhället ansvarar för att tillhandahålla. Detta gäller personer som har behov de själva inte kan tillgodose, och där behoven inte heller kan tillgodoses på annat sätt

Rätten till insatser 11 kap 5§ Sol

Se avsnitt 8 gällande riktlinjer för insatser utan behovsprövning.

Ärendenr SON 2021/63, SON 2017/402, SON 2021/132 SON 2021/182 SON 2022/382, 2024/235, 2025/252 2026/497 **Datum** 2026-12-02

4. Lagen om valfrihet – LOV i Hemtjänst

När den enskilde ansöker om insatser lämnar biståndshandläggaren information om LOV och den enskildes rätt och möjlighet att välja hemtjänstutförare. Den enskilde får både muntlig och skriftlig information samt information via jämförelsetjänsten på webb. Efter det att brukaren valt utförare ansvarar biståndshandläggaren för att beställning/uppdraget kommer till vald utförare för verkställighet.

5. IBIC – Metodstöd till handläggare

Som metodstöd används Socialstyrelsens nationella modell Individens behov i centrum (IBIC). Modellen är ett stöd för handläggaren och utföraren när de ska identifiera och beskriva individens behov, resurser, mål och resultat. Det är individens behov som behöver styra vilka insatser som kan erbjudas och hur de sedan kan utformas. Med ett behovsinriktat arbetssätt görs en inventering som omfattar behov, resurser och mål. Dessa beskrivs innan insatsen bestäms och är utgångspunkten för både hur insatsen kan utformas, hur den kan genomföras och följas upp.
Genom att använda Internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa, ICF, är det möjligt att beskriva individens situation både fysiskt, psykiskt och socialt. Individens behov och resurser blir då synliggjorda och uppmärksammade, vilket ger stöd vid val av lämpliga insatser. För att förstå vad som är individens verkliga behov behöver handläggaren ta reda på vad begränsningen i det dagliga livet för den enskilde är. Viktigt är att ta reda på den enskildes egna resurser samt förväntningar av eventuell insats, dvs. individens egna önskade målbild.

Den enskildes fullständiga behov kategoriseras och utreds med stöd av IBIC och ICF i behovsutredning. Uppdrag och beslut kompletteras med hemtjänstinsatser för att skapa tydlighet till brukare och leverantör. Alla behov går ej att finna som en specifik hemtjänstinsats, det är av vikt att samtliga behov kartläggs och finns beskrivna i behovsutredning.

6. Allmänna principer för handläggning

6.1 Ansökan

För att kunna få insatser måste det föreligga en ansökan från enskild person, vårdnadshavare eller god man/förvaltare (legal företrädare).

6.2 Utredning

För att kunna bedöma en persons behov av hjälp krävs att en utredning genomförs. Utredningen omfattar ansökan, informationsinsamlande, bedömning och beslut. Att samla, analysera och bedöma inkommen och inhämtad information syftar till att skapa ett allsidigt, relevant och tillförlitligt underlag för beslutet. Det är viktigt att belysa den enskildes totala livssituation. För att göra en helhetsbedömning och kunna bedöma den enskildes behov kan uppgifter om den enskilde behöva samlas in på olika sätt - genom personliga samtal med den enskilde, anhöriga och representanter för andra myndigheter. Besök i hemmet eller i annan miljö där den enskilde vistas kan också ge värdefull information. I vissa fall krävs särskilda utlåtanden/intyg från specialister inom andra yrkesområden.
Utredningen och bedömning av behov omfattar att bedöma om behovet kan tillgodoses på annat sätt, om rätt till bistånd föreligger och att fatta beslut om vilka behov som skall tillgodoses. Som ett led i behovsbedömningen prövas om behovet kan helt eller delvis

avhjälpas eller minskas t.ex. genom olika frivilliginsatser, anhöriginsatser, generella insatser (exempelvis bostadsanpassning, tekniska hjälpmedel) eller om de ska tillgodoses av andra huvudmän/myndigheter. Det ska alltid framgå av utredningen att sådan prövning skett. Av utredning ska framgå den enskildes behov och egna förmågor, föreslagna insatser och mål för insatser. Dessa mål ska vara konkreta, klart och tydligt ange vad som ska uppnås samt vara mätbara.

Vid förfrågan om insatser utan behovsprövning. Se avsnitt 8.

6.3 Beslut

Beslut om stöd ska som princip vara tidsbegränsade. Beslutlängden bedöms utifrån individens behov och vad som är lämpligt i förhållande till den enskildes aktuella situation och på insatsernas karaktär och omfattning.

- Beslut med giltighet upp till maximalt 2 år fattas av handläggare, oavsett beslutstyp.
- Beslut med giltighet som överstiger 2 år, och upp till 4 år, fattas i samråd med 1:e handläggare eller enhetschef, primärt på ärendedragning.
- Personer över 80 år kan beviljas stödinsatser, städ, tvätt (inkl. renbäddning), inköp samt matdistribution upp till 4 år utan att samråd behöver göras med 1:e handläggare.
- Beslut om särskilt boende för vård och omsorg, bostad med särskild stöd för personer med funktionsnedsättningar samt trygghetslarm kan vara tillsvidarebeslut. En sammanvägning och helhetsbedömning ska alltid göras av hela den äldres behov av stöd och omvårdnad när beslut om särskilt boende övervägs
- Beslut för insatser utan behovsprövning enligt 11 kap 5§ sol, se avsnitt 8.

Av beslut ska tydligt framgå vilken insats som beviljas, tidsperiod och eventuell frekvens. Årlig uppföljning ska göras under beslutets giltighetstid när beslutet överstiger 1 år.

Innan beslut fattas i ett ärende ska allt material av betydelse kommuniceras till den enskilde, om det inte är uppenbart obehövligt. Den enskilde ska även inom en bestämd tid ges tillfälle att yttra sig över materialet (Förvaltningslag 2017:900). Om beslutet går den enskilde helt eller delvis emot, har den enskilde eller dess legala företrädare rätt att överklaga beslutet. Överklagan ska ha inkommit till nämnden inom tre veckor från det att den enskilde tog del av beslutet.

6.4 Utredningstidens längd

För beslut om hemtjänst och boendestöd ska tiden från ansökan till beslut inte överstiga tre veckor.
För beslut om särskilt boende och bostad med särskilt stöd enligt SoL ska tiden från ansökan till beslut inte överstiga fem veckor.
Ansökningar eller anmälningar av mycket brådskande karaktär handläggs samma dag som de inkommer.

6.5 Uppföljning

Alla beslut om insatser förutom särskilt boende ska följas upp för att den enskilde ska tillförsäkras rätt insats. Under uppföljningen tar handläggaren bland annat reda på om den enskilde har fått den hjälp som har beslutats samt om måluppfyllelse har uppnåtts. Den

genomförandeplan som utföraren dokumenterat utgör en del av underlaget vid uppföljning.
Uppföljning av den enskildes insatser inom särskilt boende sker fortlöpande inom respektive boendeenhet.

7. Riktlinjer för insatser enligt 11 kap 1§ sol

Hemtjänst – Beslut

Planeringsstöd

Insats för att upprätta struktur och planering i vardagen för att på så vis kunna fullfölja de dagliga rutinerna. Exempelvis göra en planering för dagen eller veckan. Insats för påminnelse och motivering till att genomföra en aktivitet eller uppgift. Stöd med att göra val mellan olika alternativ eller att besluta och även genomföra en uppgift.

Förflyttning

Insats för att förflytta sig kortare sträckor inomhus och utomhus i anslutning till hemmet, exempelvis att gå mellan olika rum i bostaden eller i trädgård. Att röra sig omkring på olika sätt med levande stöd eller skjuts med rullstol, avser vardagsförflyttningar. Hjälp att gå i trappa. Insats för att inta eller ändra kroppsställning och att förflytta sig från en plats till en annan. Exempelvis förflyttning från säng till stol, förflyttning mellan hjälpmedel eller vändning i säng.

Handräckning

Insats för att lyfta upp ett föremål eller ta något från en plats till en annan. Exempelvis handräckning eller att få in ett glas vatten till sovrummet. Insats för att exempelvis ta ut och slänga soppåse, dra sopkärl till hämtningsställe, vattna blommor samt hämta post. Hantering av hushållssopor ingår för alla som har pågående dagliga insatser, annars beviljas handräckning.

Daglig hygien

Insats för daglig hygien/intimhygien/nedre hygien, såsom att tvätta och torka sig, exempelvis tvätta händer, fötter och ansikte. Uppstädning ingår.

Dusch

Insats för att tvätta hela kroppen genom dusch/bad/helavtvättning i sängen. Uppstädning ingår. Utförs vanligtvis 2-3 gånger per vecka, undantag finns och en individuell bedömning ska alltid göras.
Dusch insatsen ska inkludera samtliga moment som direkt rör genomförandet av duschen:

- Förflyttningar som krävs för att möjliggöra dusch.
- Hjälp med kroppsvård, exempelvis insmörjning vid behov.
- Påklädning efter avslutad dusch.
- Uppstädning av badrum efter dusch

Kroppsvård

Insats för att sköta tandvård, nagelvård, rakning, hudvård och hårvård. Nagelvård beviljas endast personer som inte har diabetes. Brukare med diabetes hänvisas till medicinsk fotvård.

Toalettbesök
Insats för att hantera rutiner kring toalettbesök, förflyttning till och från toalett, byte av inkontinensskydd och hygien, tömning av fristående toalett samt tömning av kateterpåse och byte av stomipåse och/eller stomiplatta. Insatsen omfattar även rengöring av urinflaska, fristående och fasta toaletter och hjälp med på-och avklädning vid toalettbesök.

Klä sig
Insats för att klä sig innebär av/påklädning, att lägga fram kläder, att planera klädsel efter väderlek.

Social tid
Insats för att bryta social isolering och stöd med att skapa och bibehålla sociala relationer. Insatsen kan beviljas den som har få eller inga sociala kontakter. I bedömningen beaktas andra beviljade insatser i syfte att vidmakthålla sociala kontakter och om ideella organisationer erbjuder sociala aktiviteter utan biståndsbeslut. Social aktivitet kan exempelvis handla om tid för samtal, tid för högläsning eller att stödja vid sociala kontakter. Erbjuds vanligtvis 1 till 2 timmar per vecka.

Tillsyn
Insats för kortare besök en eller flera gånger per dag. Insatsen beviljas endast om samtalskontakt inte kan tillgodose behovet och tillsyn ska inte utföras i samband med andra insatser.

Bäddning
Insats för att utföra daglig bäddning samt insats för renbäddning. Renbäddning ingår i insatsen tvätt om den enskilde redan har beviljats hjälp med tvätt.

Måltider
Insats för att bereda enklare måltider samt att värma mat. Insatsen kan utföras flera gånger dagligen. Uppsnyggning efter att bereda måltider såsom torka av bord, torka bort smulor på arbetsytor, plocka i och ur diskmaskin samt handdisk efter måltid ingår. Insats innebär också att öppna flaskor och burkar, att använda bestick för att dela mat och få hjälp med att äta samt att få hjälp med att dricka. I insatsen kan även sällskap och motivering under måltiden ingå.

Tillfällig ledsagning
Insatsen används då behov finns av följeslagare vid enstaka besök hos hälso- och sjukvårdande verksamheter, frisör eller liknande. Vid tillfällig ledsagning till hälso- och sjukvård ska den enskilde på grund av fysisk nedsättning vara i behov av hjälp med personlig omvårdnad såsom exempelvis toalettbesök och/eller hjälp med ingående vägledning och instruktion på grund av kognitiv nedsättning eller mycket stor oro. Insatsen innefattar stöd med att hantera samspel med andra människor på ett i sammanhanget lämpligt sätt. Behövs hjälp med att boka resa i samband med tillfällig ledsagning så ingår även det.

Annan bedömd insats Hemtjänst
Insatsen ska användas när den enskildes behov av stöd inom hemtjänst inte kategoriseras av ICF. Ska stämmas av med förste handläggare eller enhetschef.

Hemtjänst Trygghetskamera – Beslut

Trygghetskamera
Insats vid behov av tillsyn nattetid. Tillsynen utförs digitalt via kamera. Insatsen utförs en eller flera gånger per natt, vanligtvis upp till tre, individuell och samlad bedömning krävs. Vid fler än tre tillsynen per natt fattas beslut i samråd med förste handläggare eller enhetschef.

Trygghetskamera tillfällig- Natthjälp i väntan på kamera
Insatsen används endast vid brådskade behov i avvaktan på en trygghetskamera. Insatsen utförs en eller flera gånger per natt, vanligtvis upp till tre gånger, individuell och samlad bedömning krävs. Vid fler än tre tillsynen per natt fattas beslut i samråd med förste handläggare eller enhetschef.

Hemtjänst natthjälp – Beslut

Natthjälp
Natthjälp innebär besök av personal varje natt för praktisk hjälp.
Insats på natten kan ges vid toalettbesök, vändning, medicin vid egenvård eller andra fysiska behov. Insatsen kan utföras en eller flera gånger per natt, vanligtvis upp till tre gånger per, individuell och samlad bedömning krävs. Vid fler än tre besök per natt fattas beslut i samråd med förste handläggare eller enhetschef.

Hemliv – Beslut

Varor och tjänster
Insats för inköp av dagligvaror och apoteksärenden, bära hem varorna och uppackning ingår samt att tillsammans med den enskilde upprätta inköpslista. Den enskilde har möjlighet att följa med vid inköp. Inköp utförs vanligtvis en gång per vecka, en individuell bedömning ska alltid göras. I insatsen ingår även inköp av kläder och dylikt enstaka tillfällen per år.

Insatsen ingår också i insatser utan behovsprövning. Se avsnitt 8.

Daglig uppsnyggning
Insats för behov av stöd med daglig uppsnyggning av separata rum och utrymmen, till exempel badrum, köksgolv eller hall.

Mellanstädning
Lättare städning i kök, hall, toalett och badrum. Exempelvis när den enskilde har KOL, dammallergi, inkontinensbesvär eller hjälpmedel som drar med sig mycket smuts in i hallen och därmed har ett större behov av städning än det som utförs var tredje vecka. Läkarintyg kan krävas.

Städa bostaden inklusive kök
I insatsen städning kan det ingå att damma, dammsuga, sopa, våttorka golv, rengöring av kök och badrum och allmän uppsnyggning. Under året kan det ingå rengöring av kylskåp, frys, ugn och fläkt. Den enskildes bostad ska städas så att god hygien och trivsel kan upprätthållas. För ensamboende städas två rum och kök. För makar/sammanboende städas tre rum och kök. Städning utförs vanligtvis var tredje vecka. Undantag görs för personer som av medicinska skäl har behov av städning oftare, läkarintyg krävs. Fönsterputs samt gardinupphängning ingår i insatsen en gång per år.

Insatsen ingår också i insatser utan behovsprövning. Se avsnitt 8.

Tvätt
Insatsen innebär att maskintvätta personlig tvätt, vika och sortera tvätten, strykning av enstaka plagg, enkel klädvård samt renbäddning. Att tvätta täcken, kuddar och mattor eller att mangla ingår inte. Tvättmaskinen ska vara belägen i fastighetens gemensamma tvättstuga eller i den enskildes bostad. Tvätt/klädvård utförs vanligtvis varannan vecka. Undantag görs för personer som av medicinska skäl har behov av tvätt oftare, en individuell bedömning ska alltid göras.

Insatsen ingår också i insatser utan behovsprövning. Se avsnitt 8.

Annan bedömd insats hemliv
Insatsen ska användas när den enskildes behov av stöd inom hemliv inte kategoriseras av ICF. Ska stämmas av med förste handläggare eller enhetschef.

Ved
Insats för att transportera ved från ytterdörr till eldstad, veden ska förvaras i anslutning till hemmet. Eldning ingår inte.

Trygghetslarm - Beslut
Trygghetslarm har som syfte att den enskilde enkelt ska komma i kontakt med personal vid brådskande behov av hjälp. Trygghetslarmet ersätter inte insatser som går att planera. För tilläggslarm ansvarar utförare.

Insatsen ingår också i insatser utan behovsprövning. Se avsnitt 8.

Egenvård - Beslut
Egenvård innebär enkla medicinska insatser som den enskilde saknar fysisk förmåga att själv utföra t.ex. att ta medicin, ta på ortoser eller ge ögondroppar. Som underlag för insatsen ska legitimerad yrkesutövare utfärda ett s.k. egenvårdsintyg. Se särskild överenskommelse. Insatsen utförs vanligtvis en till flera gånger dagligen.

Samtalskontakt – Beslut
Insatsen innebär att personal kontaktar den enskilde per telefon vid en eller flera bestämda tidpunkter. ~~eller flera bestämda tidpunkter på dygnet~~. Insatserna utförs mellan 07.00-22.00. Behoven ska vara dagliga och insatsen utförs dagligen. Insatsen beviljas i syfte att stärka den enskildes trygghet. Avgiftsfri insats.

Hemgångsbeslut – Beslut
Insatsen kan beviljas vid utskrivning från slutenvård/heldygnsvård, vid hemgång från korttidsplats eller inför en planerad operation. Beslutet används vid de tillfällen behovet av insatser inte tydligt kan bedömas. Syftet är att den enskilde ska känna sig trygg med att återgå till hemmet och få tid för återhämtning innan behovet av hemtjänst utreds i detalj enligt IBIC. Beslutet innebär att den enskilde beviljas hemtjänst 8 timmar per vecka som den enskilde och utförare tillsammans fördelar utifrån den enskildes behov. Beslutet kan beviljas för maximalt 3 veckor. Utredningen ska vara kortfattad och övergripande.

I beslutet ingår all hjälp som kan behövas för den dagliga livsföringen som personlig hygien, klädsel, toalettbesök, måltider, förflyttningar samt dagliga hushållsgöromål som exempelvis uppsnyggning av kök och badrum, disk och ta ut sopor. I beslutet ingår hjälp med inköp och tvätt enligt Region Gotlands riktlinjer. Beslut om städ, natthjälp, nattillsyn, matdistribution, trygghetslarm, egenvårdsintyg och tillfällig ledsagning ingår inte utan fattas som separata beslut. Insatserna avser den sökande och inte personer som den enskilde bor i hushållsgemenskap med.

Växelvis boende – Beslut
Insatsen erbjuds personer som vårdas i hemmet av anhöriga. Växelboende är en regelbunden korttidsplats som sammanhängande inte ska omfatta längre vistelsetid än vistelsen i det egna hemmet. För insatsen betalar brukaren hemtjänstavgift och måltidsavgift.

Avgiftsfri avlösning – Beslut
Avgiftsfri avlösning syftar till att den som delar hushållsgemenskap och har det dagliga omvårdnadsansvaret för en närstående med omfattande omvårdnadsbehov av varaktig karaktär, ska ges möjlighet att planerat och tillfälligt överlåta sitt omvårdnadsansvar. Högst 10 timmar per månad, som inte kan sparas till nästkommande månad, kan beviljas. Insatsen utförs mellan kl. 08 00 - 21 00. Om anhörig själv ordnar avlösare kan tidpunkt på dygnet vara annan. Insatsen är avgiftsfri.

Avlösning i hemmet – Beslut
I den mån som avgiftsfri avlösning inte är tillräcklig eller tillämpbar kan avlösning i hemmet bedömas som aktuellt. Avlösning i hemmet innebär att den som har det ordinarie omvårdnadsansvaret tillfälligt avlöses. Avlösning omfattar den som har stora hjälpbehov på grund av varaktig sjukdom eller funktionsnedsättning.

Trygghetsplats – Beslut
Trygghetsplats kan beviljas tillfälligt för att tillgodose den enskildes behov och högst i tio dygn sammanhängande, då en akut situation uppkommit för den som har det ordinarie omvårdnadsansvaret. Avgiftsfri insats.

Dagverksamhet för personer med kognitiv nedsättning – Beslut
Denna dagverksamhet är särskilt uppbyggd för personer med demensdiagnoser. Som diagnos inräknas även lindrig kognitiv svikt där den underliggande orsaken bedöms vara början på en demenssjukdom. Som underlag ska finnas läkarintyg alternativt muntlig eller skriftlig bekräftelse från vårdinstans.

Insatsens främsta funktion är att erbjuda den enskilde brukaren anpassad aktivitet för att bibehålla förmågor och resurser men också att ge anhörig avlastning. Resor till och från dagverksamheten bekostas av brukaren. För insatsen betalar den enskilde hemtjänstavgift samt måltidsavgift.

Bostad med särskilt stöd – Beslut

Insatsen kan beviljas personer med omfattande funktionsnedsättning och som har behov av omfattande omvårdnads- och tillsynsinsatser dygnet runt och när insatser i det ordinära boendet inte är tillräckliga. I insatsen ingår tillsyn, service, omvårdnad, sysselsättning/dagliga aktiviteter, ledsagning i närmiljön, hälso- och sjukvårdsinsatser enligt 18 § Hälso- och sjukvårdslagen. Av utredning ska framgå vilka behov som inte kan tillgodoses för att kunna bo kvar hemma, vilka insatser som tidigare har prövats och hur dessa har fungerat. För insatsen betalar den enskilde hemtjänst avgift. Hyra och eventuell måltidsavgift betalar den enskilde till utföraren.

Boendestöd – Beslut

Definition

Socialstyrelsen definierar boendestöd som insats i form av stöd i den dagliga livsföringen riktat till särskilda målgrupper i eget boende. Till särskilda målgrupper hör bland annat personer med psykiska funktionsnedsättningar. Boendestödet anpassas till den enskildes behov och av möjligheterna att utveckla ett normalt vardagsliv.

Lagrum

Boendestöd är en insats som beviljas utifrån 11 kap 1§ sol. Den enskilde ska genom insatsen tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden och insatsen ska utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv. Boendestöd kan vara ett såväl praktiskt som socialt stöd för att stärka en persons förmåga att klara vardagen i bostaden och ute i samhället.

Målgrupp

Målgruppen utgörs av personer över 18 år som på grund av psykisk funktionsnedsättning behöver individstödjande insatser. Målgruppen utgörs även av personer inom LSS målgrupp. Nationella psykiatrisamordningens rapport 2006:5 definierar psykisk funktionsnedsättning som: ”… *väsentliga svårigheter med att utföra aktiviteter på viktiga livsområden och att dess begränsningar har funnits eller kan antas komma att bestå under en längre tid. Svårigheterna ska vara en konsekvens av psykisk störning”.*
Ett läkarutlåtande ska bekräfta tillhörighet till målgruppen.
Nya beslut om boendestöd för målgruppen äldre, över 65 år, fattas i normalfallet ej. Undantag kan göras när det gäller personer som har haft en tydlig psykiatrisk problematik tidigare i livet. Personer som tidigare haft insatsen boendestöd kan fortsätta ha insatsen även efter 65 års ålder.

Beslut om familjeorienterat boendestöd nivå 1 (FOBS) kan fattas för vuxna med barn till och med 18 års ålder.

Målsättning
Målsättningen med boendestöd är att den enskilde ska kunna få en förbättrad psykisk hälsa, ökad livskvalitet, ökad möjlighet att bo kvar i den egna bostaden trots funktionsnedsättning, en reell möjlighet till en social fungerande livssituation samt stöd att bryta sin isolering.

Syfte
Insatsen boendestöd syftar till att genom ett personligt utformat stöd ge den enskilde möjligheter att få en struktur i vardagen och stärka hans eller hennes förmåga till ökad självständighet. Att hantera vardagslivets olika situationer som t.ex. få en väl fungerande vardag, bryta isolering och skapa sociala kontakter.

Avgränsning
Vid psykisk ohälsa kan den enskilde behöva hjälp och stöd för att kompensera konsekvenserna av en psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning. Den enskilde är därför ofta i behov av stöd för att kunna påverka sin livssituation. Insatsen ska utformas individuellt och utföras med ett pedagogiskt och rehabiliterande förhållningssätt där den enskilde är delaktig.
Utföraren kan vid behov hjälpa den enskilde vid kontakter med myndigheter och övriga samhällskontakter samt följa med personen till aktiviteter. Beslut om boendestöd är att betrakta som hjälp i hemmet och bör endast i undantagsfall kombineras med insatser i form av hemtjänst. I insatsen ingår inte att terapeutisk samtalsbehandling. Insatsen ledsagarservice enligt LSS eller SoL bör inte bli aktuellt i kombination med boendestöd då ledsagning bedöms ingå i boendestödet.
Den enskilde ansvarar själv för kostnader som avser egna resor och aktiviteter. Avgiftsfri insats.

Familjeorienterat boendestöd nivå 1 (FOBS) - Beslut
Insatsen familjeorienterat boendestöd nivå 1 syftar till att stärka förälderns förmåga att hantera och förbättra strukturen i familjens hemmiljö. Insatsen ska bidra till att ge stabila och trygga förhållanden i hushållet som ska påverka barnets situation positivt.

Sysselsättning – Beslut
Insatsen ska individanpassas för personer med psykiskfunktionsnedsättning och så långt möjligt ges i arbetsliknande former. Syftet är att bidra till självständighet genom att skapa struktur, verka motiverande samt arbetsträning och därmed bidra till att skapa förutsättningar för att närma sig den ordinarie arbetsmarknaden och/eller för att få ett mer aktivt deltagande i samhällslivet. Den enskilde ansvarar själv för kostnader för resor till och från sysselsättningen. Avgiftsfri insats.

Särskilt boende för stöd och omvårdnad för äldre – Beslut
Särskilt boende för stöd och omvårdnad för äldre, kan beviljas personer som inte längre får behovet av stöd, omvårdnad, trygghet och säkerhet tillgodosett i det egna hemmet. I insatsen ingår tillsyn, måltider, stöd, omvårdnad, sociala aktiviteter, ledsagning i närmiljön, hälso- och sjukvårdsinsatser enligt 18§ Hälso- och sjukvårdslagen. Efter två erbjudanden om namngivna särskilda boenden går ärendet tillbaka till handläggare för vidare uppföljning och hantering. För in- och utflyttning från särskilt boende finns en särskild riktlinje (SON 201606). För insatsen betalar den enskilde hyra, hemtjänstavgift samt måltidsavgift.

Rätt till parboende gäller utifrån Socialtjänstförordning (2001:937) 2 kap. 2 §. För det fall makar, sambor eller registrerade partner beviljas boende i en sådan särskild boendeform som avses i 8 kap 4§ sol skall med skälig levnadsnivå förstås att båda bereds plats i samma boende, om de begär det.
Särskilt boende kan exempelvis beviljas utifrån nedanstående punkter. En individuell bedömning måste alltid göras.

- Den enskilde har ett omfattande omvårdnads-och tillsynsbehov som sträcker sig över större delen av dygnet och som ej kan tillgodoses i det egna hemmet.
- Behoven kan vara såväl fysiska, psykiska som sociala.
- Den enskilde kan på grund av kognitiv svikt eller demenssjukdom ej få sina behov tillgodosedda i det egna hemmet.
- Den enskilde har ett skyddsbehov.

Medboende/sammanboende i särskilt boende

Den som har beslut om rätt till särskilt boende har också rätt, för att uppnå skälig levnadsnivå, att få ha sin make/sambo som medboende/sammanboende i det särskilda boendet.

Detta under följande förutsättningar:

- Att paret varaktigt har sammanbott eller, om ena parten redan bor i ett särskilt boende, att paret dessförinnan har sammanbott.
- Att det verkligen är båda parters vilja att fortsätta bo tillsammans. Att det är den biståndsberättigade som ansöker om medboende.

Se även särskild riktlinje: Länk till Docpoint STY-15350
Medboende i särskilt boende när bara en av makarna/samborna har behov av särskilt boende

Korttidsplats – Beslut

Korttidsplats är en tidsbegränsad och tillfällig vistelse utanför det egna hemmet. Vistelsetiden ska vara tidsmässigt begränsad, vanligtvis 2-3 veckors vistelse men vid individuella skäl kan vistelsen vara längre. För insatsen betalar den enskilde hemtjänstavgift samt måltidsavgift.
Korttidsplats kan exempelvis beviljas utifrån nedanstående punkter. En individuell bedömning måste alltid göras.

- Anhörig/närstående som vårdar den enskilde är i behov av avlastning.
- Särskilt boende är beviljat och den enskilde kan på grund av omfattande omvårdnads- och tillsynsbehov inte vara i sitt ordinära boende i väntan på en permanent plats på särskilt boende. Om den enskilde som vistas på korttidsplats tackar nej till ett erbjudande om särskilt boende måste denne gå hem i väntan på ytterligare erbjudande om särskilt boende.
- Den enskildes omvårdnadsbehov är så omfattande att det inte går att tillgodoses i den egna bostaden under en pågående bostadsanpassning. Syftet är att den enskilde kan bo kvar i ordinärt boende efter att bostadsanpassningen är genomförd.
- Den enskilde är tillfälligt i behov av omfattande omvårdnadsinsatser för att kunna mobiliseras. Syftet är att den enskilde ska kunna återgå till ordinärt boende.

- Den enskilde har ett skyddsbehov.

Ledsagning – Beslut
Insatsen ledsagning är en insats som innebär att få hjälp till/ från och under aktiviteter utanför det egna hemmet i närmiljön och ska underlätta för den enskilde att bibehålla kontakter, fritidsaktiviteter och delta i samhällslivet. Insatsen innefattar stöd med att hantera samspel med andra människor på ett i sammanhanget lämpligt sätt.
Insatsen kan beviljas för att gå på promenad. Den enskilde ansvarar för sina egna kostnader för de aktiviteter som genomförs. Omkostnader för ledsagaren i samband med ledsagning bekostas av utföraren.

Kontaktperson – Beslut
Insatsen syftar till att bryta isolering för vuxen person som saknar kontakter och är isolerad. Beslutet ska innehålla antal beviljade timmar. Insatsen är avgiftsfri.

Matdistribution – Beslut
Matdistribution beviljas personer med behov av att få färdiglagad mat levererad för den dagliga huvudmåltiden. Maten distribueras en gång i veckan genom den part med vilken Region Gotland har avtal.

Särskild omvårdnad – Beslut
Insats för i huvudsak personer som vårdas i livets slutskede med ett omfattande omsorgs- och omvårdnadsbehov under i princip hela dygnet.

Återhämtningsplats/ Korttidsvistelse – Beslut
Insatsen innebär att tillfälligt och under kort tid vistas på ett boende i syfte att förebygga sjukhusvistelse eller för stödkontakt när inte boendestödet är tillräckligt.
Återhämtningsplats kan även nyttjas för att ge tid till fortsatt och fördjupad utredning och ställningstagande till andra insatser. Insatsen utförs vid akuta behov. Avser målgruppen personer med psykiskfunktionsnedsättning. Avgiftsfri insats.

Boende övrigt vuxna – Beslut
Beslutet skall användas restriktivt och primärt i de fall en brukare har möjlighet att få ett kontrakt på en lägenhet och redan har eller blir beviljad insats (tex boendestöd) från avdelningen. Beslutet används om en brukare inte godkänns som hyresgäst av ett bostadsbolag exempelvis på grund av dålig kreditvärdighet eller avsaknad av boendereferenser. Handläggaren har då möjlighet att föreslå beslutet ”Boende övrigt vuxna”. Beslutet fattas av enhetschef. I samråd med bostadsbolaget tecknar socialförvaltningen ett hyreskontrakt för en lägenhet och hyr därefter ut den i andra hand till den enskilde. Om hyresgästen efter ett år inte har några anmärkningar rörande störningsanmälningar, skador på bostaden eller hyresinbetalningarna så kan personen ansöka hos bostadsbolaget om att överta förstahandskontraktet av socialförvaltningen och insatsen för boendet avslutas.

8. Riktlinjer för insatser utan behovsprövning (trygghetslarm och stödinsatser) enligt 11 kap 5§ Sol

Ärendenr SON 2021/63, SON 2017/402, SON 2021/132 SON 2021/182 SON 2022/382, 2024/235, 2025/252 2026/497 **Datum** 2026-12-02

8.1 Kriterier

Insatser enligt 11 kap 5§ Sol omfattar insatserna tvätt, städ, ~~och~~ inköp, samtalskontakt samt insatsen trygghetslarm.

För att kunna göra en förfrågan om insatserna enligt 11 kap 5§ Sol ska den enskilde uppfylla ett antal grundläggande kriterier. Den enskilde ska vara folkbokförd på Gotland och fyllt minst 75 år. Förfrågan kan endast avse en person och vara underskriven av den enskilde. Vid flera personer i boendet ska samtliga uppfylla kriterierna, undantag trygghetslarm. Om förfrågan avser fler än en person i hushållet ska en förfrågan inlämnas på respektive person där alla behöver uppfylla kriterierna.

För insatser enligt 11 kap 5§ Sol görs ingen bedömning enligt IBIC. Schablontider används för insatserna.

8.2 Stödinsatser

Varor och tjänster

Insats för inköp av dagligvaror och apoteksärenden, bära hem varorna och uppackning ingår samt att tillsammans med den enskilde upprätta inköpslista. Den enskilde har möjlighet att följa med vid inköp. Inköp utförs en gång per vecka. I insatsen ingår även inköp av kläder och dylikt enstaka tillfällen per år.

Tvätt

Insatsen innebär att maskintvätta personlig tvätt, vika och sortera tvätten, strykning av enstaka plagg, enkel klädvård samt renbäddning. Att tvätta täcken, kuddar och mattor eller att mangla ingår inte. Tvättmaskinen ska vara belägen i fastighetens gemensamma tvättstuga eller i den enskildes bostad. Tvätt/klädvård utförs varannan vecka.

Städa bostaden inklusive kök

I insatsen städning kan det ingå att damma, dammsuga, sopa, våttorka golv, rengöring av kök och badrum och allmän uppsnyggning. Under året kan det ingå rengöring av kylskåp, frys, ugn och fläkt. Den enskildes bostad ska städas så att god hygien och trivsel kan upprätthållas. För ensamboende städas två rum och kök. För makar/sammanboende städas tre rum och kök. Städning utförs var tredje vecka. Fönsterputs samt gardinupphängning ingår i insatsen en gång per år.

8.3 ~~Trygghetslarm~~ Trygghetsskapande insatser

Trygghetslarm

Trygghetslarm har som syfte att den enskilde enkelt ska komma i kontakt med personal vid brådskande behov av hjälp. Trygghetslarmet ersätter inte insatser som går att planera. För tilläggslarm ansvarar utförare. Insatsen trygghetslarm löper på tillsvidare.

Samtalskontakt

Insatsen innebär att personal kontaktar den enskilde per telefon vid en eller flera bestämda tidpunkter. Insatserna utförs mellan 07.00-22.00. Behoven ska vara dagliga och insatsen utförs dagligen. Insatsen beviljas i syfte att stärka den enskildes trygghet. Avgiftsfri insats.

8.4 Överenskommelse om insatser utan behovsprövning (IUB)

Sökande som uppfyller kriterier enligt punkt 8.1 kan erhålla insatserna tvätt, städ och inköp samt samtalskontakt med en period på två år.

8.5 Uppföljning

Insatser utan behovsprövning följs upp årligen. Handläggaren följer upp den enskildes uppfattning av insatserna och hur de motsvarar beslutade riktlinjer samt hur kvalitén av insatserna upplevs. Handläggaren ska i samband med uppföljning ta upp frågan om behov av ytterligare insatser finns.

Ärendenr SON 2021/63, SON 2017/402, SON 2021/132 SON 2021/182 SON 2022/382, 2024/235, 2025/252 2026/497 **Datum** 2026-12-02